

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„KOROŠKI SLOVENEK“
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Pol. in gosp. društvo
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

List
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.
Stane četrtletno: 1 šiling.
celoletno: 4 šilinge.
Za Jugoslavijo
četrtletno: Din. 25.—
celoletno: Din. 100.—
Pozamezna številka 10 grošev.

Leto VI.

Dunaj, 14. aprila 1926.

Št. 15.

Naše pritožbe.

Ljudsko štetje.

Po odloku zveznega ministrstva za notranje zadeve iz leta 1921 se morata priznati pri ljudskem štetju na mesto občevalnega jezika jezikovna pripadnost in znanje nemškega jezika. Tu sem spada tudi vprašanje ljudske pripadnosti in rase.

„Wiener Zeitung“ pravi, da je potrebno označiti ljudstvo že zgolj iz statističnih ozirav po svoji nacionalni strukturi, ker se le na ta način dobi prava slika manjšin, kakor jo zahteva mirovna pogodba. Občevalni jezik ne more tvoriti podlage za statistične podatke, ker se ozira le na uporabo jezika v medsebojnem občevanju, ne pa na subjektivno čustvo pripadnosti k nekemu ljudskemu deblu. Dvomljivo je, ako more določiti ljudsko štetje manjšino, in subjektivno priznanje k nekemu ljudstvu bo samo tam na mestu, kjer so dani predpogoji in kjer ne ovira resnično manjšinsko izpoved spomin na kakšen plebiscit ali drugi strankini interesi. Povdarjati je, da se mora izvesti štetje po prizadetih samih.

Pri ljudskem štetju na Koroškem leta 1923 pa so manjkali predpogoji za neodvisno in resnično izpoved. Gospodarsko in socialno odvisno slovensko prebivalstvo se ni moglo upirati državnim in pravatnim raznarodovalnim politikam. En del sicer po jeziku, kulturi in običajih enotnih Slovencev je nezaveden in glasuje z nemškimi strankami, drugi del je sicer prišel po mnogih ovirah do zavednosti, a trpi na posledicah plebiscita, ker se mu očita iredenta itd.

Plebiscit je ustvaril to, napačno naziranje, da se tolmači s priznanjem k Avstriji obenem priznanje k nemštvu in priznanje k slovenskemu ljudstvu, priznanje k SHS. Po takšnih okoliščinah je subjektivno priznanje malo sposobno za določitev nacionalne strukture ljudstva, ampak bi se moralo popraševati tudi po maternem, oz. občevalnem jeziku. Brezpogojno pa bi se moralo zahtevati znanje slovenske-

ga jezika, ker govori slovenski jezik najmanj 90.000 ljudi, ki se morejo prištevati izključno Slovincem; Nemce z znanjem slovenskega jezika lahko seštejemo na prste.

Ljudsko štetje ne izraža niti števila nacionalnih Slovencev, ker so bili oni ovirani pri svobodnem priznanju od načina štetja. Zvezna postava namreč predpisuje lastno štetje in štetje po števnih komisarijih. V katerih občinah se ima izvesti lastno štetje pa določi politična oblast. Nobena občina pa ni dobila pravico lastnega štetja, ki edino bi omogočilo prosto in neprisiljeno izpoved.

Števni komisariji so stali pod vplivom politične oblasti in značilen za to je odlok okr. glavarstva Celovec, ki pravi: Za števne komisarije pridejo v poštev v prvi vrsti izgnani Nemci iz nasledstvenih držav, posebno učitelji, uradniki in nastavljenici.

Predlog občine Bistrica v Rožu, ki je naznanila svoje komisarije, je glavarstvo zavrglo in zapovedalo, da se pritegnejo za števne komisarije tamošnji učitelji. Števni komisariji so točko 7. števne liste, ki se tiče jezikovne pripadnosti, večinoma sami izpolnili z nemško, ali pa so vprašali na način, ki je lahko človeka zbežal ali preplašil. Iz par slučajev, katere naštejemo, se to lahko razvidi. Števni komisariji so n. pr. vprašali:

Ali držite z nami ali s čuši?

Kako ste glasovali? Za SHS, ali za nemško Avstrijo?

Ali držite z Avstrijo ali z Jugoslavijo? Slovensko ne obstoji.

Vi se morate vpisati za Nemca ali za Srba?

Ali hočete ostati pri Srbih ali pri Avstrijcih? —

Po mnogih občinah so bili rezultati štetja revidirani s strani okr. glavarstva po komisarijih, katerih nenaklonjenost proti Slovincem je obče znana. Kakšen vzrok tega ravnanja se ni izvedel ali pa je veljal izgovor, da je štetje pomanjkljivo ali nezanesljivo.

Kjer so delovali dvoje vrst komisariji, so bili tudi rezultati različni. Globasnica n. pr. je štela drugokrat 111 in Bistrica pri Pliberku 359 Nemcev več kot prvokrat. Pri šolskih otrocih od drugega razreda naprej pa se je smatralo znanje nemškega jezika kot samoobsebi umevno.

Neki uradnik beljaškega glavarstva pa je spreminjal na svojo pest pripadnost k slovenskemu jeziku v nemškega in ko se je župan občine Lipa pritožil, je bil odstavljen.

Politične oblasti so tožile slovenskega števne komisarja Kralja in več prebivalcev občine Bistrica radi nepostavnega postopanja pri štetju in še le po dolgih obravnavah se je zasliševanje kot neutemeljno ustavilo.

Postavne določbe in način izpeljave ljudskega štetja so takšne, da mi Slovenci na Koroškem nikakor ne moremo priznati izid štetja končno veljavnim in da bi moglo služiti za podlago za nadaljne ukrepe glede slovenske manjšine. —

Predpogojem za pravilno štetje smatramo lastno štetje z navedbo jezikovne pripadnosti, z znanjem slovenskega in nemškega jezika ter kontrolnimi komisijami, v katerih bi bili zastopani tudi Slovenci.

Carina na kmečke pridelke.

V starih časih je bila carina glavni dohodek države. Pozneje so začeli gospodarji carino zahtevati iz stališča, da je treba varovati domačo produkcijo pred tujo, ki morebiti dela pod ugodnejšimi pogoji. Najprej je bilo treba varovati domačo obrt in industrijo, šele pozneje se je moralo varovati tudi kmeta. To je bilo samoposebi umevno, le današnji čas tega ne razume več: Obrt, industrija in trgovina, torej vsi nekmečki sloji se branijo z vso vneto zoper carino na moko in meso, ker bi ta podraževala njihovo življenje, po tem pa se ne vpraša, da carina na železo, na obleko i. dr. izdelke tovarn podražuje življenje kmetu.

„Pa res, zgodaj je moral vstati, da se že vrača.“

Nekaj trenutkov še in pred njim stoji reberški župnik Matej. Bil je mož visoke postave, že sivih las in bistrih, modrih oči. Iz lic je odsevala neka posebna miloba, prikupil se je vsakemu, kdor je občeval z njim.

Vitezi so pozdravili župnika, ki se prijazno nasmehlja.

„Kam pa tako zgodaj,“ vpraša viteze.

„Jezdimo proti Bilštanju malo na obisk; pa gospod župnik ste pa tudi zgodaj že na nogah,“ se laska vitez Ivan starejši.

„Je pač naša dolžnost,“ odvrne župnik. „Imel sem danes opraviti pri Bukovnikovi kapelici.“

„Pa ne boste opustili tega svetišča, saj je vendar cerkev na Reberci in tudi v Klančah,“ reče Ivan mlajši.

„Je res, pa ta kapelica je silno stara in tu je tudi prvotno pokopališče, kjer spijo celo vaši pradedi večno spanje.“

„Tako,“ se začudijo vsi trije vitezi, „tedaj tudi Volhard, ki je prišel iz Švabskega in se tu naselil?“

„Bo že tako,“ meni župnik, „zato bi bilo škoda, da bi se opustila kapelica, saj stoji na tako lepem mestu.“

PODLISTEK

Reberški Ožbej:

Zadnji vitez Reberčan.

Zgodovinska povest.
(Nadaljevanje.)

In Špela je šla, ne ravno rada, pa Mojca je imela vso oblast nad ženskami in z njo se ni bilo šaliti. Če so se ji postavile one črne redke brke pod nosom po koncu, tedaj je bilo čas leteti — drugače bi udarila strela.

Hlapci so medtem pripravili konje. Le-ti so bili lepo opremljeni in so veselo hrskali, kajti vedeli so, da pojezdijo dalje.

Po stopnicah je bilo slišati težke korake, zvenketanje ostrog in rožljanje mečev. Stopili so ravno na dvorišče oče Ivan in sinova Kristof in Ivan. Le-ta je imel na sebi svojo najlepšo opravo. Gizdavo se je oziral po dvorišču, natančno pregledoval konja in rohnel nad hlapcem, ker mu ga ni opremil po njegovi želji.

Vitezi so zasedli konje, čuvaj je zatrobil, odprla so se grajska vrata in vsi trije so odjezdili čez visoki most proti Šimanovi gori...

„Sedaj gredo v svate,“ meni Lukež, ko s pomočjo hlapcev dviga most kvišku. „Tja v

Bilštanj so namenjeni, ona lepa Manica je zmešala gospodu glavo; če ga bo le hotela, tega oholeža.“

„Res je,“ potrdi hlapec Andrej, „še danes me je ošteval, da nisem vedel kam bi se skrnil. V svate gre, pa tako rentaći, uboga Manica.“

„E, saj je še nima,“ oglasi se Mojca in obrise s predpasnikom usta, „meni se zdi, da dišijo staremu in mlademu le cekini, na katerih sedi stari Nikolaj.“

„Da, tako je,“ pritrdita hlapca, „povsod so dolžni, nihče jim ne posodi več denarja, ker kar imajo, to vzamejo s silo. Župnikova kuharica Zefa vedno toži, da ji zmanjkajo kure, pa Bog pomagaj, ko se moramo pokoriti svojemu gospodarju.“

„Da zares,“ meni resno Mojca, „vse nas že gleda po strani. Vsi ljudje pravijo, vidiš ga, ta je tudi iz tistega grada, kjer kradejo kakor srake in prebivajo sami roparji.“

Tako je modrovala služinčad; omenjeni vitezi pa so jezdili po ozki poti ob pobočju Šimanove gore. Prišli so iz gozda, kjer se jim je odprl krasen pogled po belski ravnini z mično kapelico sv. Tomaža na malem hribčku v Klančah in po vaseh Jeriše, Goriče in Zavinca.

Jezdili so bolj počasi. „Glej, Ivan,“ pravi naenkrat oče, „tam gre župnik Matej.“

Zastopniki kmetov so l. 1924, ko se je v državnem zboru razpravljalo o carini, rekli: naj se varuje s carino vsa produkcija, ali pa pustimo vse prosto, ne samo žito, tudi železo, vino, stroje i. dr. Če bi se naša industrija ne varovala s carino, morale bi se tovarne takoj zapreti, tega kmet ne zahteva in ne odobrava, zato je pustil tovarnam primerno carino, a zahteval je primerne carine tudi zase. Žal kmet ni tako organiziran, kakor delavec v mestih, zlasti na Dunaju in tako je prišlo, da se je sklenila zanj vse nezadostna varnostna carina. Nezadostna, ker znaša ta carina komaj del tiste, ki jo je vzdržala Avstrija, in ki jo vzdržujejo druge države, medtem ko se je carina na tovarniške izdelke proti mirovni bistveno zvišala! Stara carina je pšenico varovala splošno z zneskom 7,50 zlatih kron za metercent, zdaj se je določila carina 0,25—4, carina, ki se giblje po višini svetovne cene in se zato imenuje „gleitend“. Za pitovno živino je določevala stara carina 60 zl. K za glavo, danes samo 25, za plemensko živino stara 30, nova samo še 25, za meso stara 30 zl. K, nova samo 6 do 14, zopet gibljajoče se carine. Samoposebi je umevno, da se je z nižjo ceno carine znižala pri nas cena pridelka pri mesu za 20 zlatih kron metercent, to je 30 šilingov, in to je pri govedu okroglo en milijon manj. Poleg tega pa se hoče velik del novih in nesmiselnih bremen navali na kmeta. Ali ljudje mislijo, da bo volje, mirno to vse vzeti nase? Bajka pravi, da je nek trgovec v jutrovih deželah, ali kjer že imajo osle, tovoril z oslom sol. Prišla sta do potoka. Tedaj se osel vleže in sol se raztopi, pa je bilo breme zopet znosno. Kar je znal tisti osel, bo menda znal tudi naš kmet.

Uradniki in delavci v mestu morajo uvideti, da sedimo in jemo vsi pri eni mizi in da ne gre enemu dajati manjšo žlico kakor drugim.

Predsedniki kmetijskih korporacij so radi tega zahtevali na zadnjem posvetovanju, da se prenaredi, kar se je sklenilo l. 1924. V prid vsi produkciji, vsaj celo socijalistični agrarni načrt pravi, da je domača uspešna kmečka produkcija podlaga domače industrije.

Prikazali so se v teku leta pri carini razni nedostatki: carina velja za vsa žita kakor za pšenico. Ko raste pšenična cena, pada carina, a pokazalo se je, da ko raste cena pšenice, lahko ostane cena rži stanovitna, zlasti ko Avstrija zdaj že sama krije potrebo rži, da imeli bi je že za izvoz; pri pšenici velja svetovna, pri rži pa domača cena. Ko je rastla cena pšenice, znižavala se je torej tudi carina pri rži in inozemstvo je moglo uvažati rž, ki je imamo sami preveč. Avstrija varuje svojo rž samo s carino 0,25—4 zl. K, Nemčija jo varuje s 8,26 zl. K, Ogrska s 5,80, Italija 4,28, Češka, ki silno veliko rži izvažajo, ima 1,67—3,33, pa se tamošnji kmetje potegujejo za zvišanje. Popolnoma nezadostno se varuje cena mesa. Avstrija pobira

pri pitovni živini za 100 kg 5 zl. K, Švica 76 do 95 za glavo, to je na 100 kg 15—19 zl. kron, Nemčija je določila za plemensko živino carino 21,24 zl. kron, to je skoraj štirikrat toliko kakor v Avstriji. Italija, Češka, Ogrska, Poljska, Jugoslavija, vse te države imajo višjo varnostno carino za kmečke pridelke kakor Avstrija.

Posebno kmetje še tirjajo, da se varuje s carino mleko in sirarski pridelki. Carina na mleko se tirja z ozirom na dejstvo, da so na Dunaju konzumna društva odpovedala dobavljanje mleka domačim mlekarnam in zdaj mleko naročujejo iz Češke, ki je blizu Dunaja. Sicer je pa samoposebi umevno, da če se kmečko gospodarstvo preuredi na pridelavanje mleka, se mora varovati z neko carino tudi to. Grozovite vsote izdaja Avstrija za kruh, ki se kupuje v inozemstvu, ta uvoz se more znižati s tem, da se pametno varuje kmet tudi pri nas, kakor se caruje drugod.

POLITIČNI PREGLED

Avstrija. Finančni pravniki so predali finančnemu ministru razne zahteve. Minister je obljubil, da bo zahteve proučil, a obenem jim je dal pod nos, da ne gre, da nekateri davčni referenti s prestrogim postopanjem spravljajo davkoplačevalce v neznosni položaj. — Tudi delavcem v zveznih obratih ni vse po volji. Zagrozili so, da bodo začeli s pasivno resistenco ali pa štrajkali, ako se zahtevam ne ugodijo. Končno se jih je pomirilo, da delajo naprej. — Okrajna industrijska komisija je znižala brezposelnim podporo. Soc. dem. s tem niso zadovoljni in hočejo to na vsak način preprečiti ali pa bodo onemogočili delo v parlamentu. Minister kakor komisija stojita na stališču, da je treba delavcem, ki so 30 tednov brez dela, podporo sploh ustaviti. Kdo bo neki zmagal?

Priključitev pripravljajo. Na potovanju po Nemčiji je prišlo te dni v Berlin 45 avstrijskih učiteljev. Berlinski nemškoavstrijski Volksbund je priredil skupno sejo z zastopniki rajhovskih učiteljev in šolskimi oblastmi, na kateri se je govorilo o izenačenju nemškega in avstrijskega šolstva. Na seji se je poročalo, da se v Avstriji poučuje v zgodovinskih urah že dve leti zgodovina Nemčije, in se izrazila želja, da bi se tudi v Nemčiji polagala večja važnost na avstrijsko zgodovino. Govorilo se je tudi o izmenjavi učiteljev. Nemci so hvalili dunajsko šolsko reformo. Želja vseh zborovalcev je, da Volksbund še naprej deluje v smislu zenačenja avstrijskega nemškega šolstva. — Društvo industrijskih nameščencev, ki šteje 40.000 članov, je pristopilo k Volksbundu, ki ima nalogo, delovati za združitev.

Zopet delitev. „Münchener Zeitung“ poroča iz zanesljivega diplomatskega vira, da so

razgled na ravna polja in dalje na Dravo in skoz odprtino med Škarbino in Šentvidsko goro na rodovitna polja onkraj Drave tja do Magdalenske in Gosposvetske gore.

A vitezom ni bilo dosti za razgled: Njih misli so se sukale okoli Manice, kateri je veljal današnji obisk in ki jih lahko reši vseh denarnih skrbi.

„Bližamo se gradu,“ spregovori oče, glej, Ivan, da se prikupiš nevesti, ker hočem, da te vzame prostovoljno, ker za silo je še vedno čas.“

„Kako se more dolgo obotavljati,“ meni Ivan samozavestno, „lahko je vesela, da jo kdo zasnuje. Glejte le vi, oče, da našteje stari Nikolaj lepo doto, brez te ne pomaga vsa lepota nič.“

„To prepusti meni,“ zavrne oče sina, „v tem sem strokovnjak. Lepo število cekinov in srebrnjakov mora pasti v naše prazne žepe, saj ima vsega dosti.“

Prijezdili so do grada Bilštanj. Čuvaj jih je zapazil, zatrobil in ko jih je spoznal, položil most in kmalu so bili vsi na dvorišču.

Stari Nikolaj jim je že prišel naproti in jih prav srčno sprejel. „Le kar gor v viteško dvorano,“ vabi Nikolaj ves vzradoščen došlih gostov. „Črni Hanej pa spravi s pomočjo hlapca Mihaela konje v hlev.“

se Italija, Francoska in Jugoslavija resno bavile z delitvijo Avstrije. Pogajanja so bila že skoro zaključena, ko je izvedela za to Češko-slovaška, ki je zahtevala za protiuslugo del Madžarske. To se ni moglo dovoliti in tako so se pogovori prekinili. Spomladi letošnjega leta bi imele vse tri države vdreti v Avstrijo od nosno Švico, in sicer Jugoslavija z enim korom v Dravsko dolino, da zasede celo Koroško in okraj Lienz na Tirolskem, Italija s štirina kori čez Brenner in v Švico, da zasede pokrajine Tessin in Graubünden v Švici, Predarelsko in Tirolsko do solnograške meje, Francoska pa bi zasedla francosko zapadno Švico in nemški del Švice bi vzela pod svojo upravo. Kdo bo verjel takšnim novicam?

Ostalo inozemstvo. V Solunu na Grškem se je uprlo vojaštvo. Po nekaterih vesteh je bil upor kmalu udušen, predalo se je 200 vojakov, po drugih pa uporniki zmagujejo. Pri bombardiranju upornikov s strani mornarice je bilo menda usmrčenih 200 oseb. Istotako niso znani vzroki upora. — Delavstvo bo letos 1. maja manifestiralo za osemurni delavnik, za soodločevanje v industriji in za trajen svetovni mir. — Nikola Pašič je odstopil in novo vlado je sestavil radikal Uzunovič. V vladi ni več Pašiča in Stojadinoviča, drugače pa je ostalo razen Vujičića vse pri starem. Radič se je sedaj zadovoljil tudi s tem, da se skliče skupščina šele 5. maja. Nemška in zemljoradniška stranka v Jugoslaviji sta se združili. Obe stranki skupaj razpolagata z 10 poslanci.

Velika ofenziva proti Druzom. Francoske čete v Sibiriji so pričele z veliko ofenzivo. Napad je zlasti usmerjen proti Suedi, ki je oblegana od Druzov. Uradno se sporoča, da je podvzel visoki komisar De Jouvenel vse korake, da sklene z Druzi mir. Ker pa je bil vsled fanatizma Druzov vsak mir nemogoč, je pričel De Jouvenel pripravljati ofenzivo. Pred pričetkom vojnih operacij je sklenil De Jouvenel posebne dogovore s Turčijo in z britanskim komisarjem v Palestini, da je bil tako varen pred vsakimi presenečenji na jugu in na severu. —

DOMAČE NOVICE

Dokument, ki govori. Nemški nacionalistični listi trde, da ni bilo nikdar nobene vezi med Vendi na Koroškem in Slovenci. Koroški „vindišarji“ so menda z nebes padli na zemljo in slučajno obtičali v koroški deželi. Nemški pisarji dobro vedo, da njihove trditve ne drže, toda njim služi v boju proti nam vsaka še tako surova laž... Jeronim Megiser piše v svojih „Annales Carintiae“ leta 1612, da je „die slawonische oder vindische Sprach eine... aus den Fuernembsten, welche weit und breit in Europa gangbar, als nemlich in Khaerndten, Crayn, Isterreich, Friaul...“ (Slovenski jezik je eden najplemenitejših, ki je daleč naokoli v rabi, kakor na Koroškem, Kranjskem, Istri, Furlanskem). Tako se najbolje pobijejo neslane trditve sedanjih Nemcev na Koroškem, ki so večinoma potomci „vindišarjev“.

Zg. Vinare pri št. Vidu. Akoravno so Zg. Vinare majhna, neznatna vas in smo njeni maloštevilni prebivalci bralcem „K. Sl.“ le malo znani, vendar hočemo povzdigniti svoj glas in vam povedati, kako smo obhajali Veliko noč. Imeli smo vse, kar nam je srce pozelelo, pa še več: za ta nameček pa se moramo vam potožiti. Kakor druga leta, so tudi letos v proslavo vstalega Zveličarja ovenčala naša dekleta Omočev križ. Ker so pa še mlada in neizkušena v politiki in političnih barvah, se je pripetilo, da se je med belordeče rože utihotapila tudi ena modra. Slučaj je nanesel, da je privedla pot tod mimo orožnika, ki ga je baje ta roža tako zbudila, da se je znosil nad našimi ljudmi kot svoj čas grajski valpet nad podložnimi kmeti. Narodna strpljivost!

Kotmara vas. Štiri osebe so bile aretirane pod pretvezo poizkušene umora in ropu nad čudežnem doktorju Müllerju, ki ima v Čahorčah svojo vilo. Čudodelni mož ima dnevno veliko obiska in zaslužka in ker so zaročniki izvovali, da ima v vili okoli 800 milij. kron, so ga

„Imate prav,“ poseže vmes vitez Krištof, „kaj rad grem semkaj in občudujem ta kraj, s starim Bukovnikom se potem še vedno kaj pomeniva. Pravil je, da so tukaj še pokopovali pogane, ker so našli silno velike kosti. Reberški plemiči pa so morali imeti tam ribnike, ker se še sedaj vidi na Kuhlovem travniku v jami ostanek takega ribnika.“

„No, Bukovnik bo imel prav. Kakor je videti, je morala biti ta kapelica ena prvih in tedaj najstarejših.“

Konji so postali nemirni; župnik to zapazi in reče: „Ne bom dalje zadrževal, vem da se mudi, tedaj srečno pot!“

In šli so, vsak na svoj kraj. Ponižno je pozdravil Bukovnik vse tri viteze, ko so jezdili mimo njegove male lesene hišice. Koj za hišo je stala na malem hribčku lično zidana kapelica z lesenim stolpom. Bila je posvečena sv. Pankraciju. Okoli kapelice je bilo pokopališče. Po razpadu kapelice se je prenesel glavni oltar sv. Pankracija v cerkev na Reberco in baje tudi kelih, ki so ga tam našli.

Vitezi so se prekrizali, nato pa urno zdrinjali čez travnik v gosto šumo pod sivimi skalami Stare gore.

Kaj mikavna je bila ta pot, nad njo sive skale, spodaj pa temen gozd. Odpiral se ti je

hoteli umoriti in izropati. Naznanili so mu, da si je eden od njih med potjo zlomil nogo in ga prosili, da jo obveže, ali ker so se mu zdeli sumljivi, je potegnil samokres, na kar so zarotniki zbežali. Koliko je resnice na vsem tem, bo pokazala preiskava.

Tinje. (Nesreča.) Na veliko noč se je pri nas pri streljanju s topiči ponesrečil Jernej Damej, ki se je ožgal pri tem v obraz, poleg tega pa je zgorela na njem tudi obleka. Ponesrečenca so takoj prepeljali v celovško bolnico in je upati, da kmalu okreva. — Na veliko soboto se je pojavilo v vasi veliko razburjenje, ker smo videli ogenj v smeri Podkrnosa. Istočasno je začel mežnar zvoniti plat, požarna bramba je že bila pripravljena za odhod, ko se je pokazal ogenj v smeri proti Lesinam. K sreči se je izkazalo, da so fantje žgali kres.

Železna Kapla. Velikonočne procesije v soboto zvečer se je udeležilo v sprevodu 560 moških in gotovo dvakrat toliko žensk. Petje je na žalost to pot odpovedalo kljub precejšnji udeležbi in muzika tudi ni bila vsled štiridesetdnevnega posta na vrhuncu. Pri streljanju z možnarji se je ponesrečil Stoparjev hlapec, ki je nasul v ravno izstreljen topič smodnik, ki se je vžgal in mu zadal rane v obrazu. Eno oko bo vsled poškodbe najbrže izgubljeno.

Hovja vas pri Žrelcu. (Požar.) Ko je bilo na veliko soboto skoro vse pri vstajenju, je izbruhnil v vasi požar. Najbrž je zažgal kdo iz maščevalnosti. Veter je povzročil, da se je požar hitro širil, da mu niso mogle kljubovati niti zidane in z opeko krite stavbe; vsled vročine so popokale vse šipe, da je zgorel v sobah ves inventar. Veliko živine je ostalo v hlevih in zgorelo. Nekateri posestniki so prišli popolnoma ob vse. Oškodovanih je 8 posestnikov. Škoda znaša nekako 3 milijarde kron. V pomoč pogorelcem se je sestavil v Celovcu poseben odbor, ki bo zbiral darove vseh vrst. Pogorelci so vsekakor usmiljenja vredni in podpore potrebni. Zato pozivljamo tudi slovensko javnost, da prispeva. Darove je pošiljati na okrajno glavarstvo, Celovec.

Mohliče—Bela. (Smrt.) Malokdaj se oglašimo s kako novico, a danes vam s tužnim srcem naznanjamo vest, da smo izgubili iz svoje srede vrlo, zavedno Slovenko, Nežo Rutar, Pravdiževo na Beli. Rajnka je bila vzor vseh najlepših čednosti, velika prijateljica slovenskega čtiva. Bila je iskreno pobožna ter velika dobrotnica farne cerkve. Domači moški pevski zbor ji je zapel v slovo par ganljivih žalostink, a ogromna množica ljudstva jo je spremljala na zadnji poti. Žalujočim ostalim izrekamo naše sožalje. P. v m.

Št. Jakob v Rožu. Na velikonočni ponedeljek sta bili pri nas odkriti dve spominski plošči v lopici farne cerkve, ki si jih je fara nabavila v spomin na vojne žrtve. Da smo prišli do tega spomenika se imamo najbolj zahvaliti našemu č. g. župniku in pa Grilovemu očetu, ki v kljub težkim izkušnjam niso uklonili glave in vedno navdušeno stojijo z besedo in dejanjem za vsako lepo misljo, ki je Bogu v čast in bližnjemu v tolažbo. Ravno Grilov atej so v vojski izgubili edinega sina, ki bo jim bil sedaj na stare dni v pomoč in oporo. Naj bodo plošče tudi Grilovemu Hanziju v spomin. Plošči sta izdelani pri Jakobu Čekonju v Borovljah in imata vdolben slovenski ter nemški napis in imena petinšestdesetih v vojni padlih faranov, od teh dvaintrideset s slikami. K odkritju so prišli tudi bivši šentjakobski kaplan in vojni kurat č. g. Mentej. Slavnost se je pričela s pohodom vojnih udeležencev — pod asistenco požarnih bramb iz naše fare in komando g. župana — od župnišča k cerkvi, kjer je godba zasvirala dva lepa komada. Manjkalo je samo petja. Čudno se nam zdi, da so na ploščah tudi nemški napisi, ko so padli vendar sami Slovenci. Vse kar je prav, zakaj bi se delali za Nemce, ko pa nismo.

Šentjakobska dekleta so okrasile lopico, kjer sta plošči, z zelenjem in papirnatimi rožami. Naši orožniki so hitro izvohali v vencih iredento in odstranili rože, ker so bile menda v srbskih barvah. Kaj pa morejo za zlodeja šentjakobska dekleta za to, da je veliko rož belih, plavih, rudečih in toko malo črnih, rudečih, zla-

Kathreinerjeva Kneippova sladna kava

33

tih! Sedej pa hodijo orožniki in zaslišujejo šentjakobčanke, kje so iredento ujele. Te pa nemško ne znajo in so prav slovensko korajžne, kar je čisto prav. Gospod Nechelwitzer, že toliko časa ste pri nas, naučite se vendar po našem govoriti, al pa prosite, da vas pošljejo gori v nemške hribe.

DRUŠTVENI VESTNIK

Občni zbor „Slov. kršč.-socialne zveze za Koroško“.

Občnega zbora S. K. S. zveze dne 11. III. se je udeležilo kakih 50—60 zastopnikov včlanjenih društev. Nekatera društva, zlasti v Rožu, niso poslala nobenega zastopnika.

Po običajnem pozdravu predsednikovem govori podpredsednik g. dr. Zeichen o družinskem duhu v naših društvih. Društveno in družinsko življenje, pravi govornik, se mora nekako med seboj izpolnjevati. Društvo ne sme svojih članov odtegovati domači družini, ampak nasprotno, ji mora iti na roke in društvenike vzgojiti v družinskem duhu. Društvo naj bo nekaka podoba družine! Kakor člane družin veže ena tesna vez: vsi prebivajo pod isto streho, jedo od iste mize, delijo med seboj radost in bridkost, ravno tako mora vladati tudi v društvu duh edinosti, bratstva in krščanske ljubezni brez vsakega preziranja ali zapostavljanja. V to pa je treba pogostih sestankov, na katerih se naj gojijo pristrčni, medsebojni razgovori o raznih društvenih potrebah in poljudna predavanja! Brez sestankov ni društvenega življenja in tudi ne družinskega duha v društvu. Ako naj preveva naša društva res pristni družinski duh, tedaj se morajo društvu pritegniti tudi starejši ljudje, ki so dosedaj stali le bolj ob strani, očetje, zlasti pa matere. Le tako bo mogoče vzdržati v društvu tudi pravo disciplino, brez katere ni reda ne v društvu ne v domači hiši. Kakor mora družinsko življenje biti prepojeno z verskim duhom, tako tudi društvo ne sme zanemarjati zlasti verskih sredstev, posebno ne skupnega sv. obhajila, ki naj tvori nekako vez medsebojne bratovske ljubezni. Društvo naj varuje družine propada s tem, da odvajajo društvenike od zapravljanja in jih uči treznosti. Tako naj družina in društvo delujeta skupaj v blagor naroda!

Zanimivi in temeljiti govor je žel živahno pohvalo. Z ozirom na veliki pomen matere za družine in nič manj tudi za društveno življenje, je občni zbor razpravi, ki je sledila govoru, soglasno sklenil, da naj, kakor drugod po vsej Sloveniji, tako tudi naša društva letos enkrat

prirede v proslavo in prošpeh zakonskega materinstva takozv. materinski dan. Obenem se sprejme tudi soglasno predlog, da vsako društvo obhaia letos 125letnico rojstva škofa Slomška, kateremu smo zlasti koroški Slovenci posebno hvalo dolžni kot svojemu najboljšemu vladiki, šolniku in rodoljubu.

Slede poročila odborova; najprej poročilo tajnikovo, katero pa poda v odsotnosti tajnika predsednik sam. Kakor druga leta je tudi to poslovno leto prirejalo „Zveza“ izobraževalne tečaje, in sicer dva, enega v Podravljah, drugega v Zahomcu. Zvezino delovanje ovira predvsem pomanjkanje stalno nameščenega tajnika in govornikov za društvene shode in prireditve. Žal tozadevno nameravana organizacija ni našla pravega odmeva in smisla pri v to poklicanih osebah. Zveza namerava tekoče leto izpeljati v pomočjo skioptičnih predavanj že pričeto akcijo za treznostno gibanje, pri čemur jo naj društva krepko podpirajo.

V Zvezi je danes organiziranih — vsaj na papirju — še zmiraj 45 izobraževalnih društev, izmed katerih pa žal polovica spi, oziroma mora spati. Delavnih je še vedno 22 društev, od katerih jih je 18 poslalo poročilo o svojem delovanju. Posebno pohvalo zaslužijo društva v Pliberku, Selah, Globasnici in Šmihelu nad Pliberkom, zlasti pa „Bilka“ v Bilčovsu, ki po svojem marljivem in vsestranskem delovanju ter svoji vzorni in temeljiti notranji organizaciji lahko služi vsem v vzgled. „Okrožja“ pa so zašla v nekako popolno mrtvilo, iz katerega pa naj se kmalu probude.

Zveza ima sedaj na razpolago nekaj izvirnih iger, katere lahko posodi podrejenim društvom, ali samo v opogled in začasno porabo ter proti jemstvu gotove vrnitve.

Predsednik naglašja, kako naši narodni nasprotniki znajo upoštevati pomen in delovanje naših izobraževalnih društev. Zato pa je dolžnost vsakega Slovenca, zlasti slovenske duhovščine, da se zanima za naše prosvetne organizacije in sodeluje pri njih, ker le po temeljitem, na verski podlagi zasnovanem kulturnem delu je mogoča rešitev našega naroda.

V debati, ki je sledila poročilu, priporoča čg. Poljanec, da si socijaldemokrate vzamejo za vzgled, kakor je treba gojiti izobrazbo in se vaditi posebno v govorništvo, ter opozarja na najnovejša znamenita navodila avstrijskih škofov glede socijalnih vprašanj, ki so zadnji čas izšla.

Po poročilu blagajnikovem se je vršila volitev odbora. Potrdil se je z majhno spremembo stari odbor. Mesto čg. Rudlna je bil izvoljen g. Alojzij Čebul iz Globasnice.

Razveseljivo dejstvo je, da se prosvetno delo v naših izobraževalnih društvih zadnja leta krepko razvija. Naj bi bil ta občni zbor Zveze vsem društvom v novo spodbudo in povod še boljšemu napredku in živahnejšemu delovanju na našem kulturnem polju v blagor našega milega slovenskega naroda na Koroškem!

Dobrla vas. V nedeljo dne 18. t. m. pop. po blagoslovu se vrši letni občni zbor tuk. izobraževalnega društva. Iskreno vabljeni vsi člani in prijatelji.

Odbor.

Vogrče. (Materinski dan.) Na praznik Marijinega oznanjenja smo obhajali pri nas skromno, a tem pristrčnejšo slavnost, namreč materinski dan: Dopoldne v cerkvi primerna pridiga in skupno sv. obhajilo mater, organiziranih v Marijini družbi, pa tudi drugih. Z njimi vred so pristopile za svoje matere tudi društvenice in otroci k mizi Gospodovi. Popoldne je bil v cerkvi slovesen shod družbe mater, nato pa v društvenih prostorih v župnišču, katere so dekleta primerno ovenčala, „materinska proslava“ z raznimi deklamacijami in slavnostnim govorom predsednice „Dekliške zveze“, ki je v toplih besedah slavila čast, skrb in ljubezen materinsko ter v hvaležnosti za njo poklonila materam srca otrok z obljubo udanosti in zvestobe. Lepa slika odpuščajoče ljubezni matere je bil dramatičen prizor „Vrnitev“, ki sta ga dve društvenici prav dobro predstavljali. Srce pretresujoča pa je bila mila tožba „Sirote Jerice“ na grobu maternem. Pač ni ostalo nobeno oko suho, ko se je uboga Jerica zgrudila mrtva ob grobu drage mamice.

Med posameznimi točkami so prepevali pevci pod vodstvom organistovim prikladne pesmi, kakor: „Oj hišica očetova“, „Tožba ciganskega otroka“ in „Hči na grobu matere“. Konečno je še domači župnik povdarjal častitljivost zakonskega materinstva, na katero se je treba temeljito pripraviti, in se spominjal tudi tistih mater, ki jih že pokriva hladna gomila. Zadovaljne in vidno ginjene so se vrstile naše mamicice domov, skromno poplačane ta svoj dan za obilno skrb in materinsko ljubezen svojo.

NAŠE KNJIGE

Z religioznega Parnasa. Sveti Jožef, v sedmih spevih: Silvin Sardenko. Prvi pomladni cvet v naši letošnji književnosti je Sardenkov: Sveti Jožef, versko-epska pesnitev. Pa saj to ni književnost, marveč dokaz in dar duševnega življenja. Preprosta notranost in navivna vernost krščanske duše sije iz teh lepo umerjenih spevov. To je prava, čista ljudska umetnost, sveža in mlada, vedra in vesela, kot otrokov smeh, topla, da gre do srca. To je vrelec čiste radosti in vdane žalosti, ki v simbolih in slikah oživlja pred nami življenje svetega Nazarenčena. Zdi se, da je Sardenko v tej pesnitvi našel samega sebe; da je spet nameril korak v ono domačo idilo, v kateri ga je svoj čas potrdil Izo Cankar. Ni slučajno, da se proslavlja sv. Jožef, zlasti sedaj, ko se usoda sv. Družine ponavlja v Cerkvi in njenih družinah; pa naj se v nji dopolnjuje tudi tolažba, ki jo je Sv. Družina sprejela od zgoraj. Ne moremo si zlepa misliti kaj primernejšega, kar bi z naših ljudskih odrov blažilneje vplivalo na krščanske duhove, kakor živa predstava teh svetopisemskih dogodkov. Zatorej pozdravljamo to novo delo našega pesnika. Jugoslovanska tiskarna je s svojim mičnim izdelkom zvišala pesnitvi njeno vrednost. Vidi se, da ima svoj delež pri tem še druga umetniška roka. Posamezne speve označujejo in pojasnujejo izbrane pomembne vinijete. Naslovna slika je svetniški tip iz vzhoda. To melodramsko idilo pripočamo ne samo vsem, ki nosijo ime sv. Jožefa, marveč tudi vsem našim družbam in društvom, zavodom in šolam, kakor vsem krščarskim družinam. Izvod stane 10 Din; naroča se v Osrednji pisarni Marijinih družb, Ljubljana, Poljanski nasip 10.

Krekovi Izbrani spisi po znižani ceni. Menda ga ni bilo doslej Slovenca, ki bi bil imel širom slovenske zemlje toliko prijateljev in znancev kakor jih je imel pokojni veliki organizator dr. Janez Evangelist Krek. Tudi na Koroškem živi še mnogo ljudi, ki so Kreka poznali osebno ali pa vsaj mnogo slišali o njem pripovedovati. Vsi ti bi bili veseli, če bi imeli v svoji hiši kak spomin na izrednega moža. Njim sporočamo danes, da si sedaj lahko po znatno znižani ceni nabavijo lep spomin na umrlega: prvi zvezek njegovih Izbranih spisov, ki stane sedaj vezan 35 (po pošti v inozemstvo 41 Din.), broširan pa 25 Din. (po pošti v inozemstva 31 Din.). To je prav nizka cena za knjigo, ki obsega 188 strani velike oblike in ima poleg tega še tri priloge slik na boljšem papirju. Slike se nanašajo na kraje, kjer je preživel Krek svoja mlada leta; med njimi vidimo tudi sliko Krekove rojstne hiše, kjer bodo letos (bržkone 25. julija) vzdali lepo spominsko ploščo. Knjiga se naroča pri Novi založbi v Ljubljani, Kongresni trg 19. Slovenci v Avstriji jo lahko naroče na več načinov. Kdor ni v bližini kake knjigarne ali banke, naj pošlje kar v kuverti v priporočenem pismu Novi založbi v Ljubljani toliko avstrijskega denarja, kolikor ga odgovarja 31 ali 41 Din. po dnevnem kurzu. Kdor ima pa blizu kako knjigarno, lahko naroči knjigo po knjigarni. Lahko se pošlje denar tudi po kaki banki. — 1. snopič II. zvezka bo izdala Družba sv. Mohorja. Veliko število Mohorjanov ga bo naročilo. Vsem tem priporočamo, da si sedaj takoj preskrbe I. zvezek.

Inserirajte v Koroškem Slovencu!

GOSPODARSKI VESTNIK

Seja deželnega kulturnega sveta dne 10. marca 1926.

Predsednik Supersberg poroča: Socijaldemokratski poslanci so v deželnem zboru krivično kritikovali uradnike kulturnega sveta. Odgovor na razne očitke dobe na občnem zboru.

Posvetovanje predsednikov dne 10. svečana.

Na posvetovanju predsednikov je novi poljedelski minister razložil svoj načrt, ki se je splošno odobral. V zadevi socijalnega zavarovanja se je zahteval daljši rok, do katerega se kmečke korporacije izjavijo. Zahtevalo se je, naj se dovoli davka prosto izvoziti 200.000 metrov lesa za papirnice. To bi zadostovalo, da se cena drži na višini, ki jo imajo v sosednih deželah. Da bi se domača živina lažje in boljše prodajala, so kulturni sveti zahtevali, da se za zmrzlo meso ukaže napoved. Tako bi vsakdo izvedel, da dobi zmrzlino. Ministrstvo je odsvetovalo: ljudje so drugod zmrzlega mesa vajeni in če bi se v naših letoviščih napovedovalo tujcem: „Meso prima ameriških volov,“ bodo tujci po tem segali rajši kakor po mesu kake domače krave. Napoved postane priporočilo. Domača živina se more varovati samo s carino. Poljedelski minister je potem zagovarjal carino na sladkor in umetno gnojilo (superfosfat). Ako sami izdelavamo sladkor, se zboljša naša trgovska bilanca. Treba je varovati kmeta, ki pridelava sladkorno peso, treba pa je, da tudi kmetje v nižini umevajo potrebe gospodarstva v planinskih deželah. Poljedelski minister je poročal, da si bo prizadel uvesti carino na mleko. Vsak dan pride iz inozemstva mleka 120 do 160.000 litrov. Dunaj ga dobi iz Češke 100.000 litrov. Carina bi varovala kmetom okrog mest odjemalce za mleko, kmetje bi se pa zavezali, da v teku leta ne zvišajo cene. Taka ureditev bi bila v prid producentom in odjemalcem. Poročalo se je, da pridelavamo sami rži, kar je potrebujemo, krompirja čez potrebo. Da tega ne bo treba izvažati, naj se porabi v izdelavanju špirta in naj se krompir suši ter porabi za pitanje živine.

Poročalo se je o ostankih denarja, ki ga nam je Društvo narodov posodila. Minister je poročal, da je na razpolago svota 50 milijard, pozneje pa se je izvedelo, da se je ponujalo 120 milijard, ki naj se razdele na dežele, da se dvigne mlekarstvo. Skušali bomo dobiti primeren del za Koroško, ki bi dobila 15—20 milijard. S tem bi se dvignile naše mlekarne. Upati je bilo, da bo to brezobrestno posojilo, a se bo moralo obrestovati z 8%. Obrestna mera za sedanji čas ni previsoka, ali previsoka je za pospeševanje mlekarstva. Zato si je treba premisliti, ali se izplača najeti tako posojilo. V Špitalu se je napravila mlekarina, ki zdaj vsak dan potrebuje en milijon za obrestovanje in odplačevanje dolga. Opozarjalo se je na previsoko razliko med ceno, ki jo dobiva producent, in ceno, ki jo plačuje on za razno blago. (Dalje prihodnjič.)

Strupen krompir. Spomladi, ko nastopi toplejše vreme, začne krompir v kleti in hramih poganjati precej hitro. Tak krompir, ki ima precej poganjkov, vsebuje tudi do petkratno množino strupenega solanina. Večina tega strupa se nahaja v kalem krompirju. Množina solanina v krompirju raste od aprila do avgusta tudi tedaj, če ta ne poganja. Še bolj strupeni nego poganjki sami so pa mali krompirčki, ki rastejo v vlažnih kletih, zato se teh ne sme vživati in ne jih krmiti, ampak jih vreči na gnoj ali na kompost.

Velikovški trg 7. aprila 1926. Cene: vprežni konji 400 do 1000 S; biki 0,80—1,—, pitani voli 1,30—1,40, vprežni voli 1,10—1,20, junči 1,10—1,20, krave 0,80—1,10, telice 1,10—1,20, teleta 1,80—2, plemenski prašički 2,20—2,80, ovce 0,60—0,90, koze 0,40—0,50 Š za kg žive

teže. Jajce 12 do 13 g komad. Sirovo maslo kg 4,80—5,60 Š. Perutnina komad po 3,50—4 Š. Žito kg: pšenica 38, rž 26, oves 26, ječmen 28, ajda 30, krompir 11 g. Slama 40—45, seno 60 do 70 g kg. 1 metercent žganega apna 6,50 do 7 Š. Živine je bilo mnogo in tudi trgovina se je povoljno razvijala.

Tržne cene v Celovcu. Pšenica (za 100 kg) 43, rž 28, ječmen 34, oves 32, ajda 40, koruza 26 Š. Leča (za 1 kg) 36, kaša 64, fižol 40, krompir 16, zelje 60, repa 12 grošev. Maslo kg 5,80, mast 3,70, ena kokoš 4, raca 7 Š. Seno za 100 kg 10, slama 7 Š. Mleko za 1 l 48 g, smetana 4 Š. Jajce 15 g. Voli 1,20—1,45 Š, plemenske krave 1,20—1,45 Š, klavne krave 0,80 do 1 Š, junice 1—1,15 Š, svinje 2,60—2,80 Š za 1 kg žive teže. Koze po 1 komad 20—30 Š.

Borza. Dunaj, 12. aprila. Dolar 707,05, nemška marka 168,30, angleški 34,3550, franc. 24,12, ital. 28,44, jugosl. 12,43, švic. 136,28, čehosl. 20,93, ogrske 99,10.

Curih, 12. aprila. Belgrad 9,12½, Dunaj 73,07½.

Vabilo

na

letni občni zbor

Hranilnice in posojilnice na Ziljski Bistrici, ki se vrši

v nedeljo, dne 18. aprila t. l. ob 4. uri popoldne v uradnih prostorih

s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Revizijsko poročilo.
5. Potrjenje rač. zaključka za leto 1925.
6. Volitev načelstva.
7. Volitev nadzorstva.
8. Slučajnosti.

Ako ob določeni uri občni zbor ni sklepčen, se vrši eno uro pozneje po § 35 zadržnih pravil drug občni zbor, ki je sklepčen brez ozira na število zastopanih deležev.

NAČELSTVO.

Vabilo

na

redni letni občni zbor

Hranilnice in posojilnice na Kostanjah, ki se bo vršil, dne 18. aprila t. l. ob 3. uri popoldne pri Najbirtu na Kostanjah.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
3. Čitanje in odobrenja rač. zaključka za l. 1925.
4. Volitev načelstva in nadzorstva.
5. Sprememba pravil.
6. Slučajnosti.

Če bi ta občni zbor ob določeni uri ne bil po istem dnevnem redu sklepčen, se vrši pol ure pozneje in na istem kraju drug občni zbor, ki je sklepčen brez ozira na število navzočih članov.

NAČELSTVO.

Društvo slovenskih diletantov v Borovljah.

VABILO

na tridejansko burko s petjem

Lumpacij Vagabund

ki se uprizori v nedeljo, dne 25. aprila 1926 v dvorani „pri Cingelcu“ v Glinjah.

Začetek ob 3. uri popoldne. Ob vsakem vremenu! Pridite vsi, ki se radi smejite!

ODBOR.

Zbirajte za tiskovni sklad!